

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV KK 365/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen tuulivoimarakentamisen mahdollistamisesta koko Suomessa ja puolustusvoimien tutkaverkoston kehittämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Merja Kyllösen/vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 365/2021 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta Suomen kunnat olisivat tuulivoiman rakentamisen mahdollistamisessa yhdenvertaisessa asemassa alueesta ja puolustusvoimien tutkaverkostosta riippumatta ja voiko hallitus puolustusministeriön ja puolustusvoimien kanssa koordinoida kehittämishankkeen, jossa tuulivoiman rakentamista mahdollistettaisiin myös Itä-Suomeen ja muille puolustusvoimien kannalta merkittävillä tutka-alueille luomalla yhteistyömallit, joissa rakennettaviin tuulivoimaloihin asennettaisiin tutkat, jotka myös näkisivät nykyistä pidemmälle ja laajemmalle alueelle ja mahdollistaisivat näin myös puolustusvoimien tutkaverkoston fiksun kehittämisen ja laajentamisen?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Puolustusvoimat ei vastusta tuulivoimarakentamista millään sellaisilla alueilla, missään päin Suomea, missä se ei haittaa maanpuolustuksen toimintaedellytyksiä. Puolustusvoimat suhtautuu myönteisesti tuulivoimaan. Vuodesta 2011 lähtien Puolustusvoimat on antanut myönteisen lausunnon 11 716 tuulivoimalalle, mutta vain noin 850 voimalaa on Suomessa tällä hetkellä tuotannossa. Voimaloita toki rakennetaan jatkuvasti lisää ja niiden määrä kasvaa tänä vuonna jo noin tuhanteen voimalaan, mutta suuri potentiaali on silti käyttämättä. Puolustusvoimat käsittelee lausuntoprosessissaan satoja voimaloita vuosittain ja valtaosaan hankkeista kanta on koko ajan ollut myönteinen. Puolustusvoimat pyrkii myös tekemään yhteistyötä tuulivoimatoimijoiden kanssa tilanteissa, joissa rakentaminen on mahdollista tietyin edellytyksin toteutuskelpoisen hankelaajuuden määrittämiseksi.

Itä-Suomeen on annettu 1 398 myönteistä lausuntoa ja ne jakaantuvat maakuntien osalta seuraavasti:

- Etelä-Karjala – 11 kpl
- Pohjois-Karjala – 18 kpl

- Etelä-Savo – 75 kpl
- Pohjois-Savo – 546 kpl
- Kainuu – 748 kpl

Näin ollen voidaan faktisesti todeta, että maanpuolustuksen tarpeet huomioon ottaen myös Itä-Suomeen olisi mahdollista rakentaa merkittävästi tuulivoimaa. Hankkeiden toteutumisen esteenä on paljon muitakin syitä kuin Puolustusvoimien toimintaedellytysten turvaaminen. On kuitenkin totta, että kaikkialle ei voida jatkossakaan vapaasti rakentaa Suomessa, mikäli maanpuolustuksen toimintaedellytyksistä pidetään nykyisellä tasolla huolta ja varmistetaan se, että Puolustusvoimat voi täyttää lakisääteiset tehtävänsä. Itä-Suomen tuulivoimapotentiaalin tehokkaan hyödyntämisen mahdollistamiseksi olisikin tärkeää tarkastella myös muita tuulivoimahankkeiden kaatumisen syitä samalla tarkkuudella kuin maanpuolustuksellisia syitä.

Puolustushallinnon näkökulmasta merkittävin ja laaja-alaisin tuulivoimaloista aiheutuva vaikutus kohdistuu puolustusvoimien aluevalvonnassa käyttämiin sensorijärjestelmiin. Tällä voi olla merkittäviä vaikutuksia Suomen ilmatilan ja aluevesien aukottomalle valvonnalle ja puolustusvoimien lakisääteisen aluevalvontatehtävän suorittamiselle, mistä säädetään puolustusvoimista annetussa laissa 551/2007, aluevalvontalaissa 755/2000 sekä ilmailulaissa 1194/2009.

Aluevalvonnan tarkoituksena on varmistaa Suomen puolustuskyvyn toimintaedellytykset, ja riittävä ennakkovaroitus alueellista turvallisuutta mahdollisesti uhkaavista tekijöistä. Suomella on EU-ulkorajavalvontavelvoite noin 1 300 km osalta maarajalla ja noin 1200 km osalta aluevesillä. Suomen valvontavelvoite korostuu merialueiden osalta vilkkaasti liikennöidyillä ja strategisesti merkittävillä Ahvenanmerellä, Saaristomerellä ja Suomenlahdella.

Nykyinen aluevalvontajärjestelmä (sis. sensori-, tiedonsiirto- ja johtamisjärjestelmät) on optimoitu siten, että sillä kyetään seuraamaan ja valvomaan toimintaa, josta Suomen tulee olla tietoinen. Kyseessä ei ole pelkästään niin sanottu tutkaongelma vaan aluevalvontajärjestelmä muodostuu laajasta kokonaisuudesta erilaisia osajärjestelmiä, jotka on tarkasti ryhmitetty optimaalisen valvontakyvyn saavuttamisen kannalta.

Ilmavalvonnan kokonaissuorituskyvyn kehittämiseen liittyen on käynnissä niin tutkimustyötä kuin erilaisia hankkeita. Hankkeissa tarkastellaan myös uusia vaihtoehtoja ilmavalvonnan toteuttamiseksi. Näihin lukeutuvat muun muassa erilaisiin rakenteisiin integroidut sensorit - mahdollisesti esim. tuulivoimalaan.

Vaikka teknologian kehitys mahdollistaa uusien innovatiivisten ratkaisujen kehittämisen, olisi päätös tuulivoimaloihin asetettavista sensoreista vielä ennenaikainen. Ilmavalvon-
nassa käytettävät sensorit ja niistä erityisesti tutkat ovat kooltaan ja käyttötehoiltaan tois-
taiseksi niin suuria, ettei niiden antennoja ja aaltoputkia kyetä sijoittamaan voimalan pyö-
rivään napaan. Toisin sanoen kyseistä teknologiaa ei vielä ole olemassa. Ilmavalvonnan
kokonaissuorituskyky ei voi myöskään pohjautua yhteen sensorityyppiin, joka on kiinte-
ästi sijoitettu tuulivoimalaan. Ilmavoimien ilmavalvontasensoriverkkoa on kehitetty usei-
den vuosikymmenten aikana. Nykyisellään se on monikerroksinen järjestelmä, joka ra-
kentuu useasta eri sensorityypistä, jotka täydentävät toisiaan. Sensorijärjestelmän raken-
tamiseen on investoitu merkittävästi verovarvoja. Tämän järjestelmän korvaaminen nope-
asti, yhdellä sensorityypillä ei olisi kustannustehokasta, eikä suorituskyvyn monikerrok-
sisuuden näkökulmasta hyväksyttävää. Sensoreita pitää pystyä joustavasti käyttämään
koko valtakunnan alueella, joka tarkoittaa tarvittaessa myös niiden siirroilla toteutettavaa
painopisteen muodostamista.

Teknologian kehitys tulee epäilemättä tuomaan lisämahdollisuuksia tuulivoimarakenta-
misen ja ilmavalvonnan yhteensovittamiseksi. Valitettavasti vaihtoehtoiset tutkavalvon-
nan ratkaisut - kuten tuulivoimalan hyödyntäminen tutkan alustana eivät vielä ole kyp-
syysasteeltaan sellaisia, että niitä voitaisiin Suomen olosuhteissa hyödyntää muutoin kuin
tutkimusmielessä. Teknologioiden nopeutettu kehitys ja voimakas panostus sensori-in-
tegraatioon todennäköisesti moninkertaistaisivat ratkaisun kustannukset nykyiseen ver-
rattuna. Huomioitavaksi tulisi myös tuulivoimatoimijoiden valmius ja halu osallistua rat-
kaisun kustannuksiin.

Puolustusvoimat mahdollistaa omalta osaltaan tuulivoiman merkittävän lisärakentamisen
jo nyt Suomessa. Mikäli tehtäisiin poliittinen päätös siitä, että Puolustusvoimat joutuu
tinkimään lakisääteisten tehtäviensä hoitamisesta, voi sillä olla arvaamattoman isot seu-
raukset tulevaisuudessa. Ei voida luoda tilannetta, jossa Suomen turvallisuutta ja EU:n
ulkorajan valvontaa ei kyettäisi turvaamaan nykyisellä tasolla.

Nopeita tai tälle hallituskaudelle osuvia ratkaisuja sotilasteknologisesta näkökulmasta ei
ole tällä hetkellä olemassa tai vielä edes lähitulevaisuuden näköpiirissä. Teknologia toki
kehittyy ja vuosikymmenen päästä voi olla mahdollista korvata aiempaa tehokkaammin
valvontakykyä. Nopeimmat ratkaisut löytyvät siten, että muodostetaan kansallinen tuuli-
voimatilannekuva, jonka kautta voitaisiin tarkastella myös niitä muita syitä joiden vuoksi
tuulivoimaa ei rakenneta niille lukuisille alueille, joiden osalta myönteinen lausunto on
annettu. Tämä tehtävä kuuluu puolustushallinnon sijasta muille viranomaisille. Puolus-
tushallinto on kuitenkin valmis tukemaan tämän tilannekuvan rakentamisessa.

Helsingissä 22.6.2021

Puolustusministeri Antti Kaikkonen